

Párbeszéd

Mészáros János
Mindig
bízom a tudásban

— Hány bejegyzés van a munkakönyvében?
— Három.
— És mióta van itt, a textil-művekben a munkakönyve?
— Harminc éve.
— A gyár sincsen annyi idős!
— Ez igaz is, meg nem is. Attól függ, hogy mikortól számítjuk a történetét.

— Ön?
— Már az előkészületekben részt vettem... En az alapító letétele óta, 1949 szeptemberének első napján léptem be ide.

— Mint mi?
— Esztorgályos. Az az eredeti szakmám. Murka mesternél tanultam. Együtt voltunk inasok az egyik kollégájával, Lódi Ferencel.

— Gondolta volna az akkori, a fiatal Mészáros János, hogy három évtized múltán kinevezik a Pamutnyomóipari Vállalat szegedi gyárának, a textilműveknek az igazgatójává?
— Nem. Ilyesmire nem lehet gondolni.

— Mire lehet?
— Csak a magam akkori elgondolását tudom; én tanulni akartam, nem elégedtem meg az azal, hogy van egy szakmám. Negyvenhárom és negyvenhat között elvégeztem a gépiparit, ezt az iskolát akkoriban még Felsőiparinak hívták.

— Munka mellett?
— Igen. Ezt követően a víz-műveknél dolgoztam, míg az akkor még épülő textilművekbe nem jöttem.

— Itt?
— Rövidesen más beosztásba kerültem. Anyagbeszerző lettem. Nem sokáig. Kineveztek üzemi-technikusnak, majd polgári védelmi előadónak. Ez volt — ahogyan én nevezem — az első korszakom a gyárban.

— A második?
— Ötvenkettőben megbízták a munkaügyi osztály vezetésével.

— Meddig csinálta?
— Kerekén huszonkét esztendőig. Elvégeztem közben a közép-, majd a felsőfokú munkaügyi tanfolyamot, hetvenben pedig megkaptam a diplomámat a Közgazdasági Egyetemen...

— Hány éves volt akkor?
— Negyvennégy.

— Harminckilenc éves korában szánta rá magát. Ilyen korban már nem sokan rugaszkodnak neki egyetemi tanulmányoknak.

— En közéjük tartozom!
— Az ember semmit sem tesz anélkül, hogy valami célja ne volna vele.

— Értem. A motívumokra kíváncsi!
— Igen.

— Nos, ha arra gondol, hogy valamiféle magasabb beosztás lebegett előttem, téved. Szükségét éreztem a több tudásnak; mi több, ha módomban volna, osztályvezetőtől fölfelé mindenütt és kizárólag diplomásokat alkalmaznék.

— Ennyire bízik a papírban?
— En a tudásban bízom. A ma bonyolult gazdasági körülményei között ez nem is lehet másképp. — Elvégezte tehát az egyetemet...

— ...és maradtam tovább munkaügyi osztályvezető.

— Tüskék nélkül?
— Ezt hiába is forszirozza, mondtam, ahhoz a beosztáshoz abban az időben már nagyon is jól jött a tudás, és főként a közgazdasági szemlélet. És még egy dolgot még erről, bár itt magamról is kell beszélnem, amit nem szeretek: én soha nem vágytam semmiféle posztra, az életem úgy alakult, hogy mindig megbíztak valammal, s ez mindig nagyobb feladat volt, mint az előző. Ennyi a történetem lényege.

— A következő állomás?
— Hétvennégyben kezdődött. — A főkönyvelőt könnökvédős, kőnőn precíz hivatalnoknak képzei az ember...

— Lehetséges, hogy valaha ilyenek is voltak a főkönyvelők, lehetséges továbbá, hogy manapság is akad még ilyen. Mutatós. Ezer közül egy. A precizitás ma is követelmény, mert a pénzügyek szigorú dolgok, de nem ez a legfontosabb. A számvitel az

egyik legfontosabb információ-forrás a ma termelésében; havonta, negyedévente úgy mond „visszajelzi” a munka pénzügyi konzekvenciáit; hogyan alakult a bevétel, a készletek, a költség, s a jó főkönyvelő mindig javaslatot is tesz: mit kell tenni!

— Három év múlva igazgatóvá nevezték ki. Milyen gondolatokkal vállalta el a megbízatást?
— Megtiszteltetésnek tartottam, s tartom ma is, de a kezdet kezdetén kicsit félttem is.

— Mitől?
— Hogy elveszthetem a közvetlen kapcsolatot a munkatársaimmal, hogy nem leszek képes valamennyi dolgozó érdekét képviselni, ilyesmiktől.

— És?
— Alaptalanok voltak a félelmeim.

— Amennyiben?
— Egy jól szervezett gyárban

teamek dolgoznak, a döntések együttgondolkodás eredményei.

— Szóval, sikerült profétává lennie saját hazájának?
— Ha profétának nem is, de ebben a szerepkörben is elfogadták a munkatársaim.

— Mit gondol, miért?
— Pontosan nem tudom, csak sejtem. Nézze, én nem vagyok haverkodós típus. Nem iszom, kocsmába nem járok. Ez az életforma pedig kivédi a vezetőre leselkedő veszélyeket.

— Mikre gondol?
— Ha egy vezető mulatozni kezd, aközben olyan dolgok is előfordulhatnak, amelyek túlmennek bizonyos határokon.

— Feddhetetlennek kell lenni. Elfordul, hogy dönteni kell kényes témákban is. Hogy tehetné meg az, akinek ehhez nincs erkölcsi alapja?

— Apropos, döntések. Ön egy sor posztot már dolgozott, azokról a munkaterületekről bőven vannak tapasztalatai...
— Vannak persze, s ha dönteni kell, elképzeléseim is vannak.

— Csak azok?
— Csak azok, mert egyáltalán nem biztos, hogy az én koncepcióm a legjobb.

— Megsértődik, ha egy ilyen vitában a másik nézet kerekedik fölül?
— Nem. Ostobaság volna. A legjobb elképzelésnek kell megvalósulnia. Ez az én érdekem, ez a kollektíva érdeke.

— 1978 volt az első teljes gazdasági éve a gyárnak az ön igazgatásával...
— Úgy érzem, eredményes esztendőt zártunk. A fonodában sikerült javítani a minőséget, összességében túlteljesítettük a tervet. Amiben többet vártam volna? Nem sikerült a termelékenység jelentősen fokoznunk.

— És az idén?
— Előbbre lehet lépni a jelenlegi technikai adottságok mellett is!

— Biztosíték?
— Biztosíték?



— En a legfőbb biztosítéknak, s egyben a legfontosabb tartaléknak műszaki gárdánkat tartom. Öt éve indult meg az a folyamat, melyet nagyon pozitívnak kell értékelni. A műszaki gárda azóta igyekszik a közgazdasági gondolkodásmódot elsajátítani.

— Mit értek ezen?
— Azt, hogy most már nemcsak a műszaki paramétereket vizsgálják, nemcsak a gépek fordulatszámáról beszélnek, hanem arról is, hogy egy-egy termék előállításába mibe kerül. Nemcsak termelnek, gazdálkodnak már!

— És sokat újítanak, úgy tudom.

— Évente átlagosan háromszázezer forintot fizetünk ki a bevezetett újításokért.

— Ez sok, vagy kevés?
— Ahogy vesszük. Érzésem szerint nem dotáljuk túlzottan ezt a munkát. Persze nem múlik minden a pénzen; ha az újításokat nem fektetik el, az is ösztönző, s hogy mennyire az, bizonyítja, hogy nálunk egyetlen pillanatra sem került válságba, esett vissza az újítómozgalom.

— Szegeden jórészt félkész-termékek készülnek.

— Ami fokozott felelősséget ró ránk, hiszen rossz fonalból hibásan szőtt szövetből nem tudnak exportképes végterméket előállítani a PANYOVA többi gyárai.

— A jó minőség nemcsak a műszaki gárdától függ, hanem minden dolgozótól is...

— Bevezettük a bértömeggazdálkodást, anyagi érdekeltségi rendszerünk a minőségi munkát dotálja.

— Sokat halljuk: szigorodtak a gazdálkodás feltételei...

— Vállalatunk is szigorította a termékek szabványát. Három év múlva pedig csak konvertálható árukat fogunk gyártani.

— Ha feleletet tudnék adni egy önt most kintó kérdésre, mit kérdezne tőlem?

— Azt, hogy dolgozók miért nem használják a munkájukat könnyítő ülsőzéseket. Ezek a berendezések körülbelül tizenöt kilométer gyaloglástól mentik meg őket. Az egyik műszakban használják az ülsőzéseket, a másik kettőben nem. A napokban leülünk majd beszélgetni, talán fény derül erre a rejtélyre...

PETRI FERENC

A parnasszus
ostroma

Sors, nyiss nekem tért! — kiáltanak fel Petőfivel a különböző irodalmi műfajok művelésével próbálkozó fiatalok ezrei, s ezen azt értik, hogy a szerkesztők adjanak nekik több publikálási lehetőséget lapjaik hasábjain. A szerkesztők, irodalmi rovatvezetők pedig kapkodva pillangóznak a kéziratengerek közepén, olykor már-már összecsap fejük felett a csöpögő elégiák, örvénylő szonettkoszorúk és dagályos ódák hullámszája, fulladásos halállal fenyegetvén őket. Költőnemet vagyunk, nem lovasnép! — sóhajtanak fel ilyenkor rezignáltan a versmérgezés veszélyétől fenyegetett irodalmi szerkesztők, s az a meggyőződés izmosodik egyre inkább bennük, hogy az utóbbi időben igencsak elszaporodtak hazánkban a rimkóvácsok, a patkolókóvács-szakma sorvadásával fordított arányban.

Pedig hát annak idején sem szenvedtek az akkori illetékesek kéziratos-szegénységben. Ha csak a Nyugat számait lapozzuk, rengeteg olyan nevet találunk, amelyeket kárlehetetlenül kiostált azóta a szubjektív indulatoktól mindenképpen mentes Idő szerkesztő úr. Jelentkezében sosem volt hiány, egy részük elkedvetlenedett a térkövetelés próbáratévő periódusában, a másik résznek talán sikerült a rendszeres publikálást kiharcolnia, de Idő szerkesztő urat sosem befolyásolta a gyakori megjelenés, kizárólag csak a hosszú távon is érvényes tehetség. A magukban tehetséget és elhivatottságot érző fiatalok sosem voltak kevesen, és mindig, mindenütt nyilvánosságért kiáltottak. Nem kicsiny részük joggal.

Mert tévedés volna azt hinni, hogy csak mi váltunk költőnemmzetté. Egy olasz szerkesztő joggal érezheti, hogy a „csizma” lakossága hajózó kalmárnépből szintúgy költőnemmzetté lett. Mert Itáliában is nagyon sok a térkövetelő fiatal. S egy olyan országban, ahol a kiadók zömét inkább vezérlik üzleti, mintsem művelődéspolitikai szempontok, talán még nehezebb elindulni az írói pályán.

Az egyetemi élet a francia Poitiers-ben ugyanolyan, mint másutt. Az ottani diákoknak is megvannak a maguk Nárcisz- és Vig Hajós-tanszékei, csak ott Rugby-bárnak, vagy Café Martinnek nevezik azokat a vendéglátóipari objektumokat, amelyekben órák szünetekben vagy tanítás után feketét vagy Coca-Colát szörpölgetve elcséveg a vegyes nemzetiségű tanulóifjúság. A fakultások falitáblái ott is tele vannak hirdetésekkel: csödbe jutott joghallgató kínálja száz frankért a gitárját, „alkudni lehet” záradékkal, kiszolgált robogót venne egy bölcsészdiány mérsékelt áron, otthonos szobát ajánl egy család erkölcsös diáklánynak, azzal a figyelmeztető megjegyzéssel, hogy a családban — ily a beaucoup d'enfants — sok a gyerek. (Egy morbid humorú ifjú intellektuál az „enfants” szót gondosan „elephants”-ra javította a hirdetésen...) Egy plakát költői vetélkedésre buzdít: mindenki pályázhat, akinek még nyomtatásban nem jelent meg verse, másjában lesz az eredményhirdetés, a zsűriben Jean Rousselot, a neves költő is helyet kap, a győztesnek ötszáz frank úti a marokát, művét a város színházában ünnepélyesen felolvashatja. Másutt a Groupe Eluard irodalmi esztét hirdet, ifjú alkotók műveiből. Ott a helyem! — határozta el nyomban.

Érdeklődőnek álcázván magam, este belopóztam a megjelölt szentélybe. A helyiségben balladai homály uralkodott. Ez persze még nem lett volna baj. De a felolvasott versekben még nagyobb volt a homály, s ez már határozottan zavarta a világossághoz szokott puszta bugrisságomat. Ma is fülemben csengenek az egy vállig érő hajó titán aranyvezetű sorai:

S szerelmem szólt: „A Szajna
[piros és én éhezem,
esernyőm eltörött s vesémben
[dohog,
gyomromban lánol a motor-
[csónak is...”
és feltette a bambusz nád-
[bajuszt.

A vers megértését, gondolati megközelítését kétségkívül elősegítette volna előadójának mimikája, szemének szuggesztív fényjátéka, ha az előadó nem állt volna háttal a közönségnek. De háttal állt, így csak azt tudtam megállapítani, hogy fűrtjei a válláig érnek. A nem éppen hagyományos előadásmód talán arra kívánt utalni, hogy a vers fordítva értendő, ám aminek nincs értelme, annak a fonákja sem túlságosan világos... Nem meglehetően dolog ez Franciaországban. Tristan Tzara állítólag egyszer egy felolvasóesten kijött a függöny elé, bepamacsolt a képét, majd nagy nyugalommal megborotválkozott. Ezután — anélkül, hogy egyetlen verssort is hallatott volna — magát mélyen meghajtva elhagyta a pódiumot. A közönség tombolt: milyen zseniális, milyen eredeti!

Tzara esetében a különködő, eredetiségkedő túlzásokat mentették az időtálló művek. Néhány ifjú francia lírikusnál viszont csak a különködés maradt, a költői produkció értéktelensége nélkül...

Basse-Yutz-ban nyomják a Dire című folyóiratot. A cél nem: Európa indul, fiatal lírikusainak fórumot teremteni. Számítanak értékes alkotás is napvilágot lát a Dire hasábjain, viszont itt sem ritka az olyan költő, aki furcsa „segédesszókókkal” próbálja versére vonni a figyelmet. Mint például Louis Guillaume, aki a szedőkkel homályosítja el egyébként világos művét. Csak az első két sor (ahogy a Dire-ben látható):
PoURTAnt LeS pÉpiEmEnTs
TrAvErSeNt La PLuIE bAsSe,
— és így tovább.

Az érvényes műveknek sohasem volt szükségük meglehetően célzó segédesszókókra, mert gondolati töltésük újdonságával hőkentettek mindig.

Noha a történelem minden népnél más és más funkcióját alakította ki a költészetre, mindenütt az a tapasztalat, hogy a realista művek állták ki leg-többször az idő próbáját. Franciaország igazán termékeny talaja volt a különböző — rendszerint tisztavirág-életű — művészeti izmusoknak. A mai francia költők — köztük a fiatalok — legjobbjai a kifejezőmód tekintetében nem kevés kétségtelen eredményt mentettek át a szürrealizmusból, sőt az utóbbi időben olyannyira divatos lett-rizmusból is, de ez csak a korszerű gondolat megjelenítésének, láttatásának módjaira vonatkozik. Lényegüket tekintve realisták, bár — tegyük hozzá — legtöbbször „parttalanul”...

Itt is találomra vettem meg egy kötetet. Lydie Outtier egy-két éve még bölcsészhallgató volt a poitiersi egyetemen. Valószínű, számtalanszor szerepelt ő is a Groupe Eluard felolvasóestjein. Neki azonban nem botránykoztató hobbí volt a költészet, hanem sors, ugyanakkor eszköz az emberi indulatok megjelöltására. Nemrég jelent meg L'ombre en fleur (Árnyék, virágban) című kötete — nem csekély áldozatok árán.

Elindulni a költői, írói pályán tehát Itáliában és Franciaországban sem könnyű. Nem „megnyugtató” köztűjtük ezt a mi kezdő lírikusainknak, csupán okulásra. Lehet hallástörzsfő csinnadrattákkal, elvakító szemfényvesztésekkel itt is, ott is magunkra kényszeríteni a pillanati figyelmet, de csak ideig-óráig. A maradárdóság záloga mindig a tehetséggel való felelős sáfarkodás, s annak a nép javára történő kamatoztatása marad.

BARANYI FERENC

Tamkó Sírátó Károly

Séta a kórházban

Beléptem a Kórház Főkapuján és elsétáltam a Belgyógyászati elött

— Nincs vele dolgom...

Vidáman tovább mentem!

és elsétáltam a Sebészet elött

— Nincs vele dolgom...

Vidáman tovább mentem!

és elsétáltam a Fogászat

a Gégészet

a Szemészet

az Orthopédia

az Idegosztály

és még más Osztályok elött

— Nincs velük dolgom...

Nincs velük dolgom...

Nincs velük dolgom...

és akkor odaértem... — a Hátsó Kapuhoz

(ahol a hullákkal szokott kigurulni az ablaktalan Nagy Fekete Busz!...)

Megálltam.

Sóhajtottam.

Egy kicsit talán még mosolyogtam is...

Körülnéztem...

és a saját lábamon — kísértáltam!